

Yttrande över promemorian "Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer" (Fi2026/01570)

Skyddsvärnet - anno 1910 (nedan kallat Skyddsvärnet) välkomnar promemorians ambition att stärka idéburen välfärd och göra registret för idéburna organisationer mer relevant, attraktivt och användbart.

Vi delar promemorians bedömning att antalet registrerade organisationer hittills varit betydligt lägre än vad som ursprungligen förutsattes. När registret infördes bedömdes cirka 3 000 organisationer kunna registrera sig, men i april 2026 var endast 29 organisationer registrerade. Ett register som endast omfattar ett begränsat antal aktörer riskerar att få låg praktisk betydelse för såväl upphandlande myndigheter som idéburna organisationer.

Idéburen välfärd behöver stärkas

Skyddsvärnet vill framhålla att idéburna organisationer bidrar med långsiktighet, samhällsengagemang och återinvestering av överskott i verksamheten. Samtidigt visar flera nationella kartläggningar att idéburna aktörers marknadsandel inom svensk välfärd fortsatt är låg jämfört med många andra europeiska länder.

Både politiker och allmänhet tror och tycker att den idéburna sektorn borde vara större. Det visar de undersökningar som Verian gjort (dec 2024), på uppdrag av Famna.

Famna har undersökt hur både politiska beslutfattare och allmänheten i Sverige ställer sig till idéburen sektor. Det visar sig att båda grupperna är mycket positiva till idéburen välfärd. Allmänheten tycker att den idéburna sektorn borde stå för närmare 12 procent av välfärden medan politikerna tycker att den borde stå för drygt 17 procent. Idag är den idéburna delen av kakan bara 3 procent.

Mot denna bakgrund bör utvecklingen av registret ses som en del av ett större arbete för att stärka idéburna aktörers möjligheter att bidra till samhällsnytta, innovation och social hållbarhet.

Skyddsvärnet tillstyrker

Skyddsvärnet tillstyrker följande förslag i promemorian:

- Idéburna organisationer som inte bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska kunna registrera sig i registret för idéburna organisationer (4.1)
- Registreringen ska omfatta
 - uppgift om vilken verksamhet den idéburna organisationen bedriver,
 - information om huruvida den idéburna organisationen bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet, och
 - den idéburna organisationens huvudsakliga verksamhetsorter.Kammarkollegiet ska på sin webbplats tillhandahålla information om innehållet i registret. (4.3)
- Tiden som begränsningen om värdeöverföringar fortsätter att gälla vid avregistrering ska kortas ned från fem till tre år. (4.4)
- Skyldigheten för en idéburen organisation att skriftligen varje år lämna uppgifter om värdeöverföringar ska tas bort. (4.5)
- Straffbestämmelsen för överträdelser av begränsningen om värdeöverföringar ska tas bort. (4.6)
- En idéburen organisation som gör värdeöverföringar i strid med begränsningen om värdeöverföringar ska avregistreras. Om det är tillräckligt får registreringsmyndigheten i stället meddela varning. (4.7)
- Ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2027. (5)

Skyddsvärnet vill särskilt framhålla

Det största problemet är inte hur registret är utformat utan att det i dag ger begränsad praktisk nytta. För att registret ska få genomslag krävs att kommuner, regioner och statliga myndigheter i ökad utsträckning använder registret som stöd vid:

- reserverade upphandlingar,
- IOP-samarbeten,
- statsbidrag,
- verksamhetsbidrag,
- aktörsanalyser inom välfärdsområdet.

Skyddsvärnet ser därför positivt på Upphandlingsmyndighetens uppdrag att utveckla stöd kring reserverade kontrakt för idéburna aktörer.

Behov av ytterligare åtgärder

Skyddsvärnet anser att regeringen bör överväga ytterligare åtgärder för att göra registreringen mer attraktiv.

Särskilt bör följande analyseras:

- om registreringsavgiften kan sänkas,
- om tillsynsavgiften kan differentieras efter organisationens storlek,
- hur registret kan ges större betydelse vid offentliga upphandlingar,
- hur registreringen kan användas som en tydligare kvalitetsmarkör vid offentlig finansiering.

Registreringen behöver ge ett konkret mervärde för organisationerna för att fler ska välja att ansluta sig.

Skyddsvärnet avstyrker

Skyddsvärnet avstyrker följande förslag i promemorian:

- Idéburna organisationer som inte bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska inte omfattas av begränsningen om värdeöverföring. (4.2)

Skyddsvärnet delar promemorians bedömning att regelverket behöver förenklas för att fler organisationer ska välja att registrera sig. Vi bedömer dock att den föreslagna uppdelningen mellan registrerade organisationer som bedriver respektive inte bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet riskerar att få oönskade konsekvenser.

Många idéburna organisationer bedriver verksamhet inom flera områden samtidigt. Det är vanligt att offentligt finansierade välfärdstjänster bedrivs parallellt med insamlingsverksamhet, social hjälpverksamhet, arbetsmarknadsinsatser (som till största del är offentligt finansierade men finns vissa undantag), utbildningsinsatser eller annan ideell verksamhet. Den föreslagna uppdelningen riskerar därför att skapa betydande gränsdragningsproblem och oklarheter kring vilka resurser, verksamheter och organisatoriska delar som omfattas av begränsningen.

Skyddsvärnet anser vidare att förslaget kan skapa möjligheter att kringgå regelverket. Om värdeöverföringar tillåts till registrerade idéburna organisationer som inte omfattas av begränsningen finns en risk att organisationer eller närstående aktörer bygger strukturer som i praktiken möjliggör att medel förs ut från den reglerade delen av sektorn. Detta riskerar att undergräva förtroendet för registret och för den idéburna välfärden som helhet.

Skyddsvärnet bedömer därför att huvudprincipen även fortsättningsvis bör vara att registrerade idéburna organisationer omfattas av samma grundläggande begränsningar av värdeöverföringar.

Skyddsvärnet anser att värdeöverföringar även fortsättningsvis bör vara förbjudna utanför den idéburna sektorn men att regelverket bör förtydligas så att överföringar inom samma idéburna organisationsstruktur eller koncern tillåts.

Det bör exempelvis vara möjligt att:

- överföra medel mellan en ideell förening och dess helägda dotterbolag,
- överföra medel mellan olika juridiska personer inom samma idéburna organisationskoncern,
- finansiera verksamheter som sammantaget främjar organisationens allmännyttiga ändamål.

En sådan modell säkerställer att resurserna stannar inom den idéburna sektorn samtidigt som moderna organisationsformer möjliggörs.

Stockholm den 18 oktober 2026

Nilla Helgesson
Direktor/VD